

Aanbevelingen naar aanleiding van Covid-19

30.03.2020

Samenvatting

NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap is een samenwerkingsverband van Vlaamse verenigingen van/voor mensen met een handicap. Zij vormen samen een adviesraad aan het Vlaamse beleid. De adviesraad is recent opgericht.

Voornaamste aanbevelingen

NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap **waardeert de aanpak van de overheid en de inzet van vele diensten en mensen. Wij hangen ons witte laken voor hen.**

We formuleren een aantal aanbevelingen voor de verdere aanpak van de Covid-19-situatie op Vlaams niveau.

Personen met een handicap die **thuis** verblijven, bevinden zich door de maatregelen in een kwetsbare situatie. Zet daarom meer middelen in om personen met een handicap te ondersteunen in de thuissituatie.

- Zorg dat de verschuiving van de bewoners van een voorziening naar een thuisverblijf gevolgd wordt door de middelen.
- Schakel vrijgekomen begeleiders in vanuit dagcentra en multifunctionele centra (MFC) voor de ondersteuning van gezinnen.

Zorg voor meer **beschermingsmiddelen** voor al wie in de thuissituatie ondersteuning biedt. Zo kan het dienstenaanbod in de thuisomgeving ook terug sterker worden.

Mantelzorg wordt nu vaak moeilijker en zwaarder. Weggevalen hulp van professionelen wordt nu vervangen door nieuwe mantelzorg. Ondersteun de **mantelzorg**.

Neem dienstverleners in voorzieningen en thuissituaties op in de prioriteitengroepen voor **testing**.

Neem initiatieven om de eenzaamheid te doorbreken.

Zorg voor toegankelijke communicatie via diverse kanalen. Hou hierbij rekening met een grote digitale kloof.

Hou bij alle maatregelen rekening met mensen met een handicap.

Ga het gesprek aan met mensen met een handicap om zicht te krijgen op het handicap-specifieke.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Voornaamste aanbevelingen.....	2
1. Inleiding.....	4
2. Aanbevelingen	4
Betere ondersteuning voor thuiswonenden	4
Dienstverlening aan huis valt weg	5
Ondersteun de mantelzorg	7
Eenzaam en psychisch kwetsbaar in het kwadraat.....	8
Testing	8
Triage.....	9
Toegankelijke communicatie.....	9
Denk bij elke maatregel aan personen met een handicap	10
Trek lessen uit deze situatie voor de langere termijn	10

1. Inleiding

NOOZO – Vlaamse adviesraad handicap waardeert de aanpak van de overheid en de inzet van vele diensten en mensen. Wij hangen ons witte laken.

NOOZO staat voor niets over ons zonder ons. (Meer info op www.noozo.be).

Dit willen we ook in deze Covid-19-situatie waarmaken. We pikken signalen op. Een aantal mensen met een handicap behoren tot een kwetsbare groep op gezondheidsvlak. Ook de gevolgen van de maatregelen verhoogt de kwetsbaarheid van sommige personen met een handicap.

De duur van deze situatie maakt ons ongerust.

Vele verenigingen van/voor personen met een handicap zijn zelf aan de slag.

We formuleren een aantal aanbevelingen voor de verdere aanpak van de Covid-19-situatie op Vlaams niveau. Voor het federale niveau verwijzen we naar de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap.

2. Aanbevelingen

Betere ondersteuning voor thuiswonenden

De dienstverlening onder het Vlaams Agentschap Personen met een Handicap (VAPH) komt door deze algemene gezondheids crisis onder druk te staan: www.vaph.be. De dienstverlening in een woonvoorziening blijft zo goed als mogelijk gegarandeerd. Er is minder ondersteuning voor mensen die volledige thuis verblijven.

Binnen de collectieve voorzieningen werden heel vlug noodscenario's uitgewerkt. In de wooncentra hebben mensen moeten kiezen: thuis of in de voorziening wonen. De dagcentra worden gesloten, behalve voor personen waarvan beide ouders (of de alleenstaande ouder) werkzaam zijn in de zorgsector of een andere cruciale sector. Alle jongeren uit residentiële voorzieningen met de mogelijkheid tot thuisopvang verblijven

nu ook thuis. Opvang op beslissing van de jeugdrechter en in andere precaire en onveilige situaties wordt verdergezet.

De middelen Persoonsvolgend Budget (PVB) blijven sowieso in de voorziening om de dienstverlening daar te garanderen. Tijdelijke werkloosheid in de VAPH-sector is niet mogelijk. Het is onduidelijk wat dit zal betekenen voor de middelen die inzetbaar zijn in de thuissituatie.

Ook voor wie zelfstandig woont, valt de ondersteuning vanuit diensten vaak weg.

De keuze voor een voorziening leidt tot meer ondersteuning dan voor wie thuis verblijft. Dit strookt niet met de bevordering van zelfstandig wonen en het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH).

Beschermingsmateriaal voor personeel in een voorziening is verplicht. Voor assistenten van cash-gebruikers is dit moeilijk ter beschikking, wat vaak leidt tot ongewenste situaties.

Aanbeveling:

- Zorg dat er snel garanties komen over de middelen om thuis te wonen. Zorg dat de verschuiving van de bewoners van voorziening naar thuisverblijf gevolgd wordt door de middelen.
- Schakel vrijgekomen begeleiders vanuit dagcentra en MFC's in voor de ondersteuning van gezinnen. Uiteraard gebeurt dit binnen een goed afsprakenkader en met de nodige bescherming. (Zie ook: dienstverlening aan huis valt weg.)
- Zorg voor beschermingsmateriaal voor assistenten van PVB-gebruikers in cash.

Dienstverlening aan huis valt weg

Veel dienstenchequebedrijven sluiten. Dienstverlening vanuit dienstenchequebedrijven is plots weggefallen. Dienstverlening betaald met dienstencheques vanuit thuiszorgorganisaties (PC 318.02) blijft voor een deel wel verdergaan.

Niet-dringende hulpverlening aan huis wordt opgeschort.

We vragen ons af of reguliere diensten zich voldoende het handicap-specifieke en de kwetsbaarheid van sommige mensen realiseren.

Volgens de website van het VAPH zijn persoonlijke assistentie en begeleiders PVB belangrijk in de ondersteuning van personen met een handicap.

Toch zien we in de praktijk leemten ontstaan in de zorg. De gebruiker moet zelf op zoek naar oplossingen.

Een aantal van de leemten ontstaat door het gebrek aan beschermingsmiddelen. Andere leemten ontstaan door toegenomen werkdruk.

Vaak wordt te weinig rekening gehouden met de gevolgen van het schrappen van de dienstverlening. Dit zijn enkele voorbeelden:

- Ook de commerciële dienstenchequebedrijven leveren vaak essentiële diensten: naast poetsen ook koken, wassen, boodschappen, ...
- Kiné die wegvalt heeft voor een aantal mensen grote gevolgen. De gezondheid van mensen erop achteruit. Zij worden minder zelfredzaam tot werkonbekwaam.
- Medische opvolging die vermindert, kan tot complicaties leiden.
- De gevolgen van geschrapte dienstverlening zijn voor sommige mensen groter dan voor anderen. Bijvoorbeeld: de nodige hygiëne-maatregelen kunnen niet gerealiseerd worden, ongezond eten, structuur die wegvalt, allergieën, psychische impact, ...

Aanbeveling:

- Zorg dat de dienstverlening in de thuissituatie opnieuw verbetert.
- Bij een geschrapte dienstverlening bekijkt de dienstverlener met de klant wat de gevolgen zijn en hoe dit zo goed als mogelijk ondervangen kan worden.
- Maak een kader dat een evenwicht zoekt tussen enerzijds fysieke afstand en anderzijds dringende noden van ondersteuning waarbij fysieke afstand niet altijd mogelijk is. Voor dat laatste dienen er geschikte vormen van bescherming gezocht te worden.
- Werk een plan uit voor minimale dienstverlening voor de meest kwetsbare personen. Via het platform Magda weet de Vlaamse overheid wie een erkenning handicap heeft.
- Zorg voor voldoende beschermingsmiddelen voor mensen in de thuiszorg.
- Maak een aanvulling op de "vrijwilligerspool zorgverleners" met een "vrijwilligerspool persoonlijk assistenten".

- Indien niet tegenstrijdig met de overheidsvoorschriften dient de zeggingschap van personen met een handicap in hun thuissituatie gegarandeerd te blijven.

Ondersteun de mantelzorg

Mantelzorg neemt in deze situatie noodgedwongen toe tot een onhaalbaar niveau door:

- Het wegvallen van dienstverlening.
- Verhoging van het aantal situaties thuisopvang.
- Het opgesloten zitten in huis met meerdere mensen over een langere periode.
- Toegenomen verminderde zelfredzaamheid.
- Moeilijkere omstandigheden om mantelzorg te verlenen.

Mensen zien zich gedwongen om verlot te nemen om mantelzorgtaken te realiseren. Mantelzorg is niet altijd met thuiswerk verzoenbaar.

Er is veel onduidelijkheid over wat als mantelzorger mag en niet. Wat is een essentiële verplaatsing? Sommige mantelzorgers denken hun rol niet meer te mogen opnemen. Er is geen statuut dat het recht tot opnemen van zorg en de middelen hiervoor nodig garandeert.

Aanbeveling:

- Maak duidelijke communicatie over mantelzorg in thuissituaties. Maak de tips voldoende concreet zoals ook dienstverleners nu tips krijgen.
- Mantelzorg is een essentiële verplaatsing. Geef een duidelijk signaal dat mantelzorg niet ter discussie staat. Integendeel: het wordt aangemoedigd mits het gebruik van de nodige beschermingsmaatregelen.
- Stel beschermingsmiddelen ter beschikking voor mantelzorgers.
- Zorg er via dienstverlening voor dat mantelzorgers een onderbreking kunnen inlassen.
- Breid de opvangmogelijkheid in scholen uit tot gezinnen met een persoon met een handicap.

Eenzaam en psychisch kwetsbaar in het kwadraat

De eenzaamheid en psychische kwetsbaarheid bij personen met een handicap neemt toe door een combinatie van redenen:

- sociale activiteiten gaan niet door.
- huisbezoeken zijn verboden.
- dienstverlening valt weg.
- even naar buiten gaan is niet voor iedereen vanzelfsprekend.
- er is een digitale kloof.
- het netwerk was al klein.
- moeilijke flexibiliteit omwille van de handicap.
- Angst.
- enz.

Verschillende verenigingen organiseren per telefoon contact met mensen met een handicap.

De websites www.vlaanderenhelpt.be en impactdays.co bundelen initiatieven van vrijwillige inzet.

Aanbeveling:

- Organiseer het contact nemen met mensen met een handicap. Begin hiervoor bij de mensen met meerdere risicofactoren die leiden tot eenzaamheid en onvoldoende mantelzorg.
- Waardeer het sociaal cultureel werk voor hun inspanningen in deze periode om eenzaamheid tegen te gaan.
- Neem de psychische kwetsbaarheid mee in de afweging welke dienstverlening verder opgenomen wordt door allerlei diensten.

Testing

Testing is een hulpmiddel om de verspreiding van het virus in te dijken. Het kan ook helpen om mensen gericht terug in te schakelen in hun job.

Aanbeveling:

- Voeg dienstverleners aan personen met een handicap in voorzieningen en thuissituaties toe aan de prioriteitengroepen voor testing.

Triage

Bij een nijpend tekort in de zorg zal er triage gebeuren. Hiervoor zijn ethische voorschriften gemaakt. Dit maakt veel mensen bang: ouderen en ook mensen met een handicap. Mensen stellen zich veel vragen. Enkele voorbeelden:

- Zal mijn leven nog als waardevol worden gezien?
- Heb ik hier zelf inspraak in?
- Wat is geweten over mijn handicap en levensverwachting?
- Wordt nood aan extra ondersteuning omwille van een handicap als bezwarend gezien?

Aanbeveling:

- Wees bewust van mogelijke vooroordelen over handicap.
- Betrek de persoon met een handicap zelf en zijn contextfiguren in te maken afwegingen.
- Zorg ook in deze moeilijke omstandigheden voor non-discriminatie. Het VRPH en andere mensenrechtenverdragen blijven van toepassing. Zie hiervoor het [standpunt van de Verenigde Naties](#).

Toegankelijke communicatie

De overheid zet in op heldere communicatie via verschillende kanalen. De aanpak is gericht op de gemiddelde mens. Er leeft bewustzijn dat dit niet alle doelgroepen bereikt. Het gaat bijvoorbeeld om bepaalde groepen jongeren, etnisch-culturele groepen, thuislozen en vluchtelingen. Doof Vlaanderen heeft ernstig gelobbyd om meer Vlaamse gebarentaal (VGT) te krijgen bij de verspreiding van informatie.

Er zijn ook groepen mensen met een handicap die uit de boot vallen:

- Wie behoefte heeft aan eenvoudige taal.
- Wie aan de uitspraak "gebruik je gezond verstand" te weinig duidelijkheid heeft.
- Wie gesproken taal niet of moeilijk kan horen.
- Wie niet vlot met sociale media en websites overweg kan of over de nodige toestellen hiervoor beschikt.
- Wie geen of onvoldoende Nederlands beheerst.
- Wie toelichting of coaching nodig heeft om informatie te begrijpen.

Aanbeveling:

- Zet verdergaand in op communicatie via verschillende kanalen.
- Zorg ervoor dat elk kanaal de nodige toegankelijkheidsvoorzieningen heeft. Bijvoorbeeld:
 - websites die beantwoorden aan toegankelijkheidsnormen.
 - alle communicatie in klare taal en een website in eenvoudig te lezen taal.
 - VGT en ondertiteling bij alle informatieve Tv-uitzendingen.
 - VGT en tele-tolk bij de telefonische info-diensten.
 - Schriftelijke communicatie in meerdere talen en ook in eenvoudig te lezen taal.
- Gebruik voedingswinkels en postbedeling om officiële informatie te verspreiden.

Denk bij elke maatregel aan personen met een handicap

Verschillende verenigingen van en voor personen met een handicap nemen specifieke maatregelen voor hun doelgroep. Zo spelen ze in op het handicap-specifieke aspect in deze Covid-19-situatie.

Het VRPH stelt in artikel 11 dat bij risicovolle situaties maatregelen moeten genomen worden om de bescherming en veiligheid van personen met een handicap te waarborgen.

Slechts enkele verenigingen zijn betrokken bij de uitwerking van de Covid-19-maatregelen.

Aanbeveling:

- Besteed aandacht aan het handicap-specifieke in de situatie gecreëerd door Covid-19 en de maatregelen die genomen worden.
- Betrek hierbij mensen met een handicap zelf.
- Vertrek alvast van deze aanbevelingen.

Trek lessen uit deze situatie voor de langere termijn

Het ziet ernaar uit dat Covid-19 nog lang en terugkerend ons leven zal beïnvloeden. Het zal ook niet tot Covid-19 beperkt blijven. Aangepaste crisisplannen en organisatie van de zorg zal nodig zijn.

Aanbeveling:

NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap

- Betrek de ervaringsdeskundigheid van personen met een handicap bij de uitwerking van crisisplannen en de organisatie van de zorg.
- Geef de zelfstandig wonende persoon met een handicap meer aandacht in de aanpak.
- Pas in dit beleid het VRPH toe.